

محیط خانوادگی دانش آموزان پیشرفته درسی با
محیط خانوادگی دانش آموزان ضعیف چه
تفاوتی دارد؟

نقش مادران در پیشرفت تحصیلی کودکان

بی تفاوتی - بی حوصلگی و خشونت اولیاء و اکنشهای
ترس و اضطراب را در کودکان به وجود می آورد
که به سلامت روان آنان لطمه میزند و رشد
دهنی را متوقف میسازد.

نقش مادران در پیشرفت تحصیلی کودکان

زهرا حاجزایی

شاگردان زرنگ غالباً " از محیط گرم و با ثبات
خانوادگی ، وقت بیشتر ، توجه بیشتر و تحمل
بیشتر اولیاء خود برخوردارند .

معلمان غالباً "در کلاسهای خود به دانش آموزانی برخورد می کنند که با هوش سرشار و کنجکاوی وافر خود نه تنها مطالب درسی را بسرعت فرا میگیرند ، بلکه وجود پیرانرژی آنان ، سئوالاتی که در کلاس مطرح می کنند و طرز درس جواب دادن آنان محرکی نیرومند در جهت پیشرفت کلاس محسوب میشود . مسلماً " هر آموزگاری آرزومند است در کلاس خود هرچه بیشتر از این قبیل دانش آموزان داشته باشد اما در کنار این شاگردان ، کودکان دیگری نیز بچشم می خورند که گاه غرق در رویای خود خاموش و آرام گوئی در فضای دیگر و در دنیای دیگری غوطه ورنند . اینان هرگز سئوال نمی کنند و هیچگاه پاسخ صحیح و کاملی در مقابل سئوالات معلم خود ندارند و اغلب به هنگام جواب دادن درس مضطرب خجلت زده و

ناراحتند . گاهی نیز برعکس عصبی ، پرخاشگر و ناآرام بنظر می رسند که این حالت بخصوص در حیاط مدرسه و ضمن بازی با همکلاسان بچشم می خورد . گوئی این دانش آموزان میخواهند تلافی سکوت و کسالت ساعات گذرانده شده در کلاس را با فریاد و حرکات خشن جسمانی جبران کنند .

در بسیاری از کشورها برای پی بردن به علل اختلاف کودکان در یادگیری مطالب درسی تحقیقات فراوانی انجام شده است تا باتشخیص این نکته که چرا برخی از دانش آموزان با وجود داشتن هوش کافی نمی توانند مانند سایرین مطالب را فراگیرند به آنان کمک گردد و از شکست تحصیلی آنان جلوگیری به عمل آید زیرا

عقب افتادگیهای تحصیلی و فقدان روشهای مناسب آموزشی برای مقابله با آن نه تنها اعتماد بنفس دانش آموزان را بتدریج از بین می برد بلکه آینده شغلی و حرفه‌های او را نیز میتواند بخطر بیندازد .

در سالهای اخیر گروهی از متخصصین تعلیم و تربیت در کشور بلژیک ضمن بررسی و تحقیق در مورد علل عقب افتادگی تحصیلی دانش آموزان با خانواده‌های بسیاری نیز تماس حاصل نموده و با مادران فراوانی مصاحبه نموده‌اند تا ضمن آشنائی با محیط خانوادگی شاگردان ، خصوصیات خانوادگی دانش آموزان پیشرفته و دانش آموزان ضعیف و عقب افتاده درسی کلاسها را با هم مقایسه کنند .

آنطور که از نتایج تحقیقات برمی آید محیط خانوادگی این دودسته دانش آموزان کاملاً از نظر مادی و فرهنگی باهم فرق دارد . از آن گذشته طریقه آموزش مادران به فرزندان خود در میان طبقات اجتماعی نیز متفاوت است . در طی این تحقیقات مسلم گشته است که مادران شاگردان زرنگ اغلب گرمتر و با محبت تر از مادران دیگر بنظر میرسند و از ابراز محبت ، صحبت و همکلامی با کودک خود ابا ندارند . این مادران بلکه شخصیت فرزندان را احترام می گذارند ، او را کمتر سرزنش میکنند ، توانائیهای وی را در نظر می گیرند و بدون اینکه فشار زیاد به وی وارد کنند یا دائم برای درس و مشق از او باز خواست نمایند ، محیط مناسبی در خانه برایش فراهم می کنند تا بتواند در آرامش کامل تکالیفش را انجام دهد . این مادران ضمن زیر نظر داشتن تکالیف درسی فرزندان وی

را آزاد می گذارند تا آنطور که مایل است درس بخواند و استقلال و خودکاری را در او تشویق میکنند در حالیکه اغلب مادرانی که فرزندان عقب افتادگی تحصیلی دارد به فرزند خود کمتر فرصت می دهند تا مسائل و مشکلاتش را خودش حل کند . مثلاً " به هنگام راهنمایی درسی به او کمتر مهلت میدهند تا کودک خودش فکر کند و جواب صحیح را بیابد بلکه اغلب مایلند به زور مفاهیم و اطلاعات را به همانگونه که در کتاب نوشته شده است به او منتقل کنند . بسیاری از این مادران بطور ناخودآگاه از بزرگ شدن و مستقل شدن فرزند خود واهمه دارند و با مراقبتهای فراوان جلوی رشد استقلال او را می گیرند بعلاوه آنان در موارد بسیار و به بهانه‌های مختلف فرزند خود را سرزنش می کنند و با مقایسه دائمی او با سایر کودکان مانع رشد اعتماد بنفس او را میگردند .

متخصصین تعلیم و تربیت در بلژیک ضمن بررسی کیفیت محیط تربیتی و خانوادگی این دو دسته از دانش آموزان به این نتیجه رسیده‌اند که محیط زندگی دانش آموزان ساعی و پیشرفته در موارد زیر با محیط خانوادگی دانش آموزان ضعیف و عقب افتاده درسی اختلاف دارد :

۱- برخورداری دانش آموزان ساعی از محیط گرم و باثبات خانوادگی - در خانواده شاگردان پیشرفته اختلاف عقیده ، جروبوحشای بیهوده و دعوای خانوادگی که میتواند مولد اضطراب و ناآرامی در کودک گردد کمتر وجود دارد و بطور کلی محیط خانوادگی آرام و پرتفاهم به نظر میرسد .

کنند به نحوی به توافق برسند .

۴- تحمل اولیاء در مقابل سرو صدا و ریخت و پاش کودکان - اولیاء دانش آموزان پیشرفته اکثراً " در مورد سرو صدا و ریخت و پاش کودکان تحمل بیشتری از خود نشان میدهند و با اینکه به نظم و ترتیب محیط خانه توجه دارند اما شادی و آرامش

کودک برایشان اهمیت ویژه‌ای دارد و به آثار مثبت و تربیتی بازی در رشد کودک واقفند .

۲- برخورداری از وقت آزاد و توجه والدین اولیاء شاگردان زرنگ بخصوص مادران آنان وقت بیشتری را صرف تربیت و آموزش فرزند خود میکنند . با اوبیشتر به صحبت و بازی میپردازند به او جرات اظهار نظر و شرکت در تصمیمگیریهای خانوادگی رامی دهند . از او انتظار پیشرفت و ترقی دارند و او را به صورت خود مسئولی میبینند که دارای توانائیهها و استعداد های متعدد است . بنابراین محیط خانه و برنامه های زندگی خود را طوری تنظیم می کنند که به رشد و تعالی این توانائیهها بینجامد . این مادران به فرزند خود توجه نشان داده و اجازه می دهند که او غمها ، شادیها و نگرانیهایش را بدون اینکه مورد تمسخر و یا سرزنش قرار بگیرد آزادانه ابراز کند .

۳- توافق اولیاء در مورد مسائل تربیتی- در غالب خانواده‌هاییکه مورد مصاحبه قرار گرفتند بنظر می رسد که پدر و مادر در مورد مسائل تربیتی توافق دارند و کمترین اتفاق می افتد که پیشنهاد مادرو راه و روش تربیتی او مورد سرزنش و انتقاد پدر خانواده قرار گیرد و یا برعکس به عبارت دیگر پدر و مادر هر کدام با تأیید نظر و روش دیگری به تحکیم شخصیت وی در خانواده کمک می کنند . بدیهی است اختلافات سلیقه‌ای اولیاء دور از چشم و حضور کودکان مورد بحث و بررسی قرار گرفته اولیاء سعی می-

نامه‌های خود را به آدرس - تهران - صندوق
پستی ۱۶۳۷ - ۱۳۱۸۵ ارسال و از تلفنهای
۶۴۲۶۲۱ و ۶۴۷۱۱۶ برای بیان نظر خود
استفاده فرمائید .

شاگردان ضعیف ، گاه خشن ، زمانی تسلیم و گاهی نامطمئن و متزلزل بنظر می‌رسند . برخی از این مادران اظهار داشتند که برای تهدید و ترساندن فرزندشان به شوهر خود شکایت می‌کنند . چیزی که مسلماً " به رابطه خوب و سالم پدر و فرزند لطمه وارد می‌آورد و باعث می‌شود تصویر خشن و نامهربانی از پدر در ذهن فرزند باقی بماند .

نکات فوق ثابت می‌دارد که فضای خانوادگی کودکانی که معمولاً " ردیف‌های عقب کلاس را اشغال می‌کنند و مشکلات درسی فراوان دارند دارای کیفیت پائینی است . محیط زندگی این دانش آموزان غالباً " بی‌ثبات ، ناآرام و خالی از تجربیات مفید تربیتی است . مادرانشان کم حوصله و گرفتار بنظر می‌رسند و کمتر تحمل سرو صدا و بازیهای کودکان فرزند خود را دارند . رفتار این مادران در برخورد به مسائل و مشکلات کودکان تا حدودی خشن و ناآرام است . این رفتار واکنشهای ناشی از ترس و نگرانی را در کودکان به وجود می‌آورد و مانع رشد ذهنی آنان میگردد . برای همین است که این قبیل شاگردان در مقابل هرنوع فعالیت آموزشی ابراز انزجار یا بیعلاقگی می‌نمایند و رفته رفته با از دست دادن حس اعتماد بنفس به صورت دانش آموزان ضعیف و عقب مانده تحصیلی در می‌آیند .

مادران این دانش آموزان فرزندانشان خود را طوری عادت میدهند که پس از پایان بازی و یاکارهای درسی خود به تناسب سن و توانایی‌شان به مرتب کردن و نظافت محیط اطراف بپردازند و در حفظ پاکیزگی و زیبایی محیط زندگی آنها را نیز شریک می‌نمایند .

۵- تحمل اولیاء در مورد عدم اطاعت کودکان از بزرگسالان - با اینکه هر دو دسته اولیاء نسبت به عدم اطاعت کودکان از پدر و مادر و بطور کلی بزرگسالان حساس بودند معذک اولیاء کودکان ضعیف بطور محسوسی کم تحمل تر و حساس تر از دسته دیگر اولیاء به نظر میرسیدند ضمن مصاحباتی که با مادران مختلف انجام گرفت مشخص گردید که مادران شاگردان پیشرفته در مقابل شیطنت ها و احیاناً " کارهای ناپسند فرزند خود که از روی ناآگاهی انجام می‌شود کمتر به تنبیه و سرزنش متوسل میشوند بلکه سعی می‌کنند ضمن صحبت ، استدلال و بحث در مورد موضوع ، کودک را نسبت به عواقب رفتارش آگاه کنند و ضمناً " فرصتی برای جبران کار ناشایست در اختیار او قرار دهند در حالیکه برخی از مادران شاگردان عقب افتاده درسی اظهار می‌داشتند که اکثراً " با تنبیه بدنی ، داد کشیدن و سرزنش کودک ، سعی می‌کنند مسائل انضباطی را حل کنند .

۶- عکس العمل اولیاء در مقابل انتظارات و توقعات بلهوسانه فرزند - به نظر می‌رسد که مادران شاگردان زرنگ از قدرت شخصیتی بیشتری برخوردار بوده می‌توانند بدون ابراز خشونت در مقابل هوسها و توقعات زیاد فرزند خود مقاوم و با ثبات باشند در حالیکه مادران

